

10 Αυγούστου 2016

Η Βυζαντινή φιλοσοφία έχει την «ορθότητα των δογμάτων»

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Δρ. Ιωάννης Ν. Λίλης Λέκτορας Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης



[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2aL8U0n>]

Το μεγάλο όμως ερώτημα, που θέτει πολύ εύστοχα ο διδάκτωρ Φιλοσοφίας Νικήτας Σινιόσογλου, διαφωνώντας ουσιαστικά με τους τρεις προαναφερθέντες Καθηγητές, είναι ότι το χριστιανικό δόγμα δεν μπορεί να απαντήσει, έστω και δευτερευόντως, στην «οντολογία» της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας καθώς την αγνοεί παντελώς και ασχολείται μόνο με την Αγία Γραφή. Για να μπορέσει να θεωρηθεί μία διδασκαλία ως απάντηση σε οντολογικό ερώτημα της φιλοσοφίας, κατά τον Νικήτα Σινιόσογλου, θα πρέπει να δεχθεί την κοσμολογία π.χ. του Αριστοτέλη για το πώς προήλθε ο κόσμος, από τη συνεχή κίνηση των «δευτέρων ούσιων», ή π.χ. του Πλάτωνα από τότε που οι ψυχές ως πλατωνικές «ιδέες» έπεσαν μέσα στα υλικά σώματα, του παρόντος αισθητού κόσμου. Διαφορετικά δεν μπορεί να γίνει, κατά τον ίδιο συγγραφέα, σοβαρή συζήτηση για φιλοσοφία.



Αυτός είναι ο λόγος, κατά τον Σινιόσογλου, που δεν μπορεί να υπάρξει «βυζαντινή φιλοσοφία», την οποία βλέπει καθαρά ως μία αυθαίρετη «μετωνυμική πρακτική», γιατί η αρχαία ελληνική φιλοσοφία είχε την «ορθότητα των ονομάτων», όπως διακρίνεται πολύ καθαρά στον Πλάτωνα, ενώ η «βυζαντινή φιλοσοφία» είχε την «ορθότητα των δογμάτων», έκφραση που την υποστήριξε ο ίδιος ο Μιχαήλ Ψελλός[20]. Άλλωστε ο Σινιόσογλου κατηγορεί τον K. Oehler και τον E. von Ivanka πως με τις μελέτες τους πυροδότησαν τη λανθασμένη αντίληψη της υποτιθέμενης συνέχειας της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας και αντίληψης μέσω της Ορθοδοξίας, στην οποία στηρίχτηκε η θεωρητική βάση της «βυζαντινής φιλοσοφίας».[21] Η «ορθότητα των ονομάτων», όπως την εξηγεί ο ίδιος ο Σινιόσογλου, είναι η «αυτονομία της ερμηνείας», δηλαδή να ερμηνεύει ο

φιλόσοφος στοχαστής τον κόσμο και την ανθρώπινη φύση, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του εκ προοιμίου δεδομένες αρχές, όπως την Αγία Γραφή ή τις βασικές αρχές της χριστιανικής διδασκαλίας, περιοχές που σε περίπτωση που τις χρησιμοποιήσει, σίγουρα θα τον επηρεάσουν μεροληπτικά στην έρευνα του, καθώς εκ των προτέρων έχουν δεδομένη την απάντηση στα πλαίσια πάντοτε της Αγίας Γραφής, ενώ η «ορθότητα των δογμάτων είναι η «ετερονομία της ερμηνείας», δηλαδή η ερμηνεία να μην μένει αυτόνομη, αλλά με επηρεασμούς από έναν συγκεκριμένο χώρο (στην περίπτωση μας το χριστιανισμό). Με άλλα λόγια η «αυτονομία της ερμηνείας», όπως εξηγεί ο ίδιος ο Νικήτας Σινιόσογλου, είναι «ο ερμηνευτικός πλουραλισμός», ενώ «η ετερονομία της ερμηνείας» είναι «η αποκλειστικότητα της ορθόδοξης ερμηνείας»[22]. Συν το γεγονός ότι η «βυζαντινή φιλοσοφία», πάντοτε κατά τον Νικήτα Σινιόσογλου, δεν διακρίνεται για «αβίαστο φιλοσοφικό λόγο» καθώς δεν αναπτύχθηκε «για την επικοινωνία και την ορθολογική συναίνεση», αλλά στα πλαίσια «ενός ηγεμονικού ερμηνευτικού καθεστώτος (ορθοδοξία), το οποίο επιτυχημένα διεκδίκησε την αποκλειστική διαχείριση των εννοιολογικών εργαλείων και τον έλεγχο των επικοινωνιακών μέσων». Με πολύ σαφή τρόπο ο Νικήτας Σινιόσογλου υπογραμμίζει από την αρχή της μελέτης του πως για να δεχθεί κάποιος την ύπαρξη «βυζαντινής φιλοσοφίας» πρέπει συνειδητά ή ασύνειδα να αποσυνδέσει τον λόγο των χριστιανών θεολόγων, επισκόπων και ρητόρων από τους εξουσιαστικούς μηχανισμούς που υπήρξαν υπεύθυνοι για την διαμόρφωση του.[23] Είναι ξεκάθαρη η σκέψη του συγκεκριμένου ερευνητή φιλοσόφου. Η φιλοσοφία απαιτεί ελευθερία στοχασμού και εκφράσεως, ενώ η θεολογία ζει στο Βυζάντιο, το οποίο όχι μόνο χαρακτηριζόταν για την ανελευθερία και το δογματισμό του, αλλά η ίδια εκκλησιαστική διοίκηση, μέσω της θεολογίας της, ήταν η κυρίως υπεύθυνη για τον εν λόγω δογματισμό και την έλλειψη ελευθερίας. Μέσω της σημερινής αποδοχής της λεγόμενης «βυζαντινής φιλοσοφίας», ως αυτόνομου ερευνητικού χώρου, πιστεύει ο Ν. Σινιόσογλου πως σχετικοποιούμε κάθε διάκριση προθέσεως μεταξύ φιλοσοφικού και θεολογικού λόγου, θεωρώντας την πρόθεση των δύο χώρων ακριβώς την ίδια. Όμως η πρόθεση του φιλοσοφικού λόγου είναι η αβίαστη ανάπτυξη ενός φιλοσοφικού (δια) λόγου, ενώ η πρόθεση του θεολογικού λόγου είναι «η χειραγώγηση της φιλοσοφικής δραστηριότητας και η παρακράτηση των προϋποθέσεων ανάπτυξης αυτού του ελεύθερου φιλοσοφικού λόγου».[24]

[Συνεχίζεται]

[20] Σινιόσογλου, *Ορθότητα ονομάτων και «δογμάτων»* σελ. 47.

[21] Σινιόσογλου ο.π. σελ. 51.

[22] Σινιόσογλου ο.π. σελ. 47.

[23] Σινιόσογλου ο.π., σελ. 46.

[24] Σινιόσογλου ο.π., σελ. 46.

<http://bitly.com/2aJPjKL>